

**НОВИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС ДЛЯ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ
ОСВІТИ: з досвіду роботи наукової бібліотеки Української інженерно-
педагогічної академії**

У статті розглянуто питання створення бібліотекою Української інженерно-педагогічної академії власних інформаційних ресурсів для надання перманентної інформації фахівцям у галузі освіти.

***Ключові слова:** наукова бібліотека Української інженерно-педагогічної академії, навчально-методична лабораторія, інформаційно-бібліотечні технології, проектна діяльність, науково-дослідна робота, інформаційний ресурс, інформаційно-аналітична діяльність.*

Постановка проблеми. Згідно з Указом Президента України 2011 рік оголошено роком освіти та інформаційного суспільства. Зазначене ще раз підкреслило особливу роль бібліотек у житті суспільства, які є центром науки, культури, освіти і виступають посередником між безперервним потоком інформації та користувачем. Ухваленою Державною цільовою програмою зі створення в Україні єдиної інформаційної системи «Бібліотека – XXI» [4], Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» [5] та відповідно до Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці на 2006–2010 рр.» [1] серед інших поставлено завдання генерування національних інформаційних ресурсів в економічній, науково-технічній, соціальній, науково-культурній сферах.

Очевидно, що бібліотеки повинні активно використовувати можливості комп'ютерних комунікаційних технологій для інформаційного забезпечення розвитку інноваційних процесів у галузі освіти. Глобальні перетворення в усіх сферах торкнулися й діяльності бібліотек, що посилює тенденції пошуку та освоєння нових напрямів роботи. Одним із таких напрямів стало впровадження

сучасних інформаційно-бібліотечних технологій, котрі сприятимуть принципово новому рівню одержання інформації.

Основна частина. Особливого значення в інформаційному забезпеченні набуває проектна діяльність. У публікаціях О. Качанової, В. Скарнарь, Г. Шемаєвої представлено моделі проектної діяльності, які успішно реалізуються в бібліотечній практиці. Ці проекти різні за масштабами, змістом, спрямуванням, терміном реалізації. Отже, за масштабами – це монопроекти (на рівні конкретної установи), мультипроекти (комплексні регіональні проекти), мегапроекти (цільові програми розвитку, наприклад, освіти); за змістом – навчально-освітні, дослідницькі, інноваційні, інвестиційні тощо; за терміном реалізації – короткострокові (1–2 роки), середньострокові (3–5 років), довгострокові (понад 5 років); за сферою реалізації – соціальні, економічні, технічні, змішані та інші.

За спрямуванням проектна діяльність поділяється на:

- 1) інформаційно-технологічну (створення власних електронних продуктів);
- 2) організаційно-функціональну (створення нових структурних підрозділів у бібліотеках, трансформація бібліотек в інформаційно-бібліотечні центри);
- 3) соціально-кадрового напрямку (упровадження нових форм управління персоналом);
- 4) економіко-правову (формування економічної політики бібліотеки);
- 5) методично-наукового напрямку (виокремлення пріоритетів діяльності бібліотеки);
- 6) інтеграційного напрямку (створення консорціумів, корпоративна робота) [3; 6; 7].

Як свідчить досвід, проектна діяльність у бібліотеках має певну специфіку. Наприклад, створення власних ресурсів, доступ до них потребує часткової зміни структури книгозбірні, обов'язкового прийняття управлінських рішень щодо кадрового забезпечення, визначення пріоритетних напрямів роботи, організації робочих груп тощо. Підвищення дієвості інформації й посилення її ролі залежить від того, як ця інформація накопичується,

аналізується та надається користувачам. Ефективний процес інформаційного забезпечення ґрунтується на запровадженні сучасних технологічних досягнень і використанні інформаційних форм та методів.

Система інформаційного забезпечення сучасної освіти в Україні вже зараз формується в єдиному інформаційному просторі, з урахуванням досягнень світового рівня та темпів розвитку педагогічної науки і практики. Так, фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського створено портал наукової періодики ([http:// www.nbuv.gov.ua/portal/](http://www.nbuv.gov.ua/portal/)), де представлено 1688 фахових видань, а саме: повні тексти публікацій учених, у тому числі з проблем педагогіки, психології та інженерно-педагогічної освіти (69 назв наукових періодичних видань та 149 збірників наукових праць України з питань педагогіки й психології). Однак відсутність метаданих для кожної статті ускладнює пошук необхідної інформації.

Галузева реферативна база даних (БД), що створюється фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та бібліотек освітянської мережі, представлена на сайті книгозбірні (<http://www.library.edu-ua.net>), налічує 10 948 документів із 38 назв наукових періодичних видань, збірників наукових праць України з питань педагогіки й психології. Співробітники наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії (УІПА) беруть участь у корпоративних проектах – «Система реферування української наукової літератури» з формування загальнодержавної реферативної наукової БД «Україніка наукова» та галузевої реферативної БД із педагогіки, що представлена на сайті ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського.

Наукова бібліотека УІПА долучилася до названих проектів, спрямовуючи свою діяльність на інформаційну підтримку інженерно-педагогічної освіти. Адже реферативна інформація – це потужна реклама наукових здобутків вітчизняної педагогічної науки і освіти, зокрема й фахівців УІПА. На базі УІПА функціонує декілька науково-дослідних лабораторій. З 1995 р. функціонує спільна з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України науково-дослідна лабораторія з проблем інженерно-педагогічної освіти (у

2010 р. перейменовано на навчально-методичну лабораторію (далі – лабораторія)), яка координує наукові дослідження з проблем вищої школи. Основними напрямками цих досліджень стали:

- стратегія та методологія розвитку інженерно-педагогічної освіти в нових соціально-економічних умовах;
- удосконалення змісту інженерно-педагогічної освіти;
- професійне становлення особистості майбутнього інженера-педагога;
- нові педагогічні технології при підготовці інженерів-педагогів;
- проблеми якості інженерно-педагогічної освіти.

За час існування лабораторії було виконано понад 30 науково-дослідних робіт. У дослідженнях беруть участь викладачі, наукові співробітники, аспіранти, студенти. За результатами виконаних наукових досліджень захищено 15 кандидатських і 2 докторські дисертації. Тільки за останні три роки видано 4 навчальних посібники, 1 монографію, розроблено 1 електронний підручник, опубліковано понад 50 наукових статей, виголошено понад 20 доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних.

Нині в рамках лабораторії виконується дев'ять науково-дослідних робіт, серед яких: «Теоретико-методичні засади формування інноваційної культури інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки», «Використання досвіду викладачів Харківського університету кінця XIX – початку XX ст. для удосконалення підготовки до науково-дослідної роботи майбутніх інженерів-педагогів», «Системна організація інформаційно-бібліографічного забезпечення розвитку інженерно-педагогічної освіти».

Лабораторія підтримує зв'язки з усіма ВНЗ України, які готують фахівців інженерно-педагогічного профілю. Для розширення міжвузівського співробітництва в галузі наукових досліджень на підставі інформації, отриманої від цих ВНЗ, було розроблено «Зведений перелік науково-дослідних робіт з проблем інженерно-педагогічної та професійної освіти, що виконуються у вищих навчальних закладах України.

Виконуючи наукове дослідження «Організація системи інформаційної підтримки наукових досліджень з проблем інженерно-педагогічної освіти», наукова бібліотека активно залучається до інформаційного супроводу науково-дослідної роботи лабораторії. На сайті наукової бібліотеки у розділі «Інженерно-педагогічна освіта» представлено інформацію про лабораторію, повні тексти збірника наукових праць «Проблеми інженерно-педагогічної освіти», повні тексти монографій у розділі «Інженерно-педагогічна освіта в дослідженнях науковців», інтерактивне посилання на галузеву реферативну БД ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, бібліографічну продукцію бібліотеки у вигляді науково-допоміжних, тематичних покажчиків та рекомендаційних списків літератури за тематикою наукових досліджень, перелік наукової періодики України, Російської Федерації та зарубіжжя з питань педагогіки й психології, веб-ресурси з проблем інженерно-педагогічної освіти та інформаційний ресурс для професійно-технічної освіти. Новий електронний ресурс галузевого спрямування для інноватизації освітянських процесів дає науковцям змогу оперативно забезпечувати інформаційні потреби. Бібліотечні фахівці не тільки вивчають ринок інформаційних ресурсів, а й приділяють увагу багатоаспектному аналізу інформаційних потреб користувачів, усебічному вивченню використання ними первинної інформації та створення вторинної. Активізуючи й модернізуючи цю роботу, бібліотека спрямовує її на повноцінне інформаційне забезпечення інженерно-педагогічної науки й освіти шляхом надання інформаційної підтримки наукових досліджень лабораторії з питань стратегії та методології розвитку інженерно-педагогічної освіти в нових соціально-економічних умовах, удосконалення її змісту, професійного становлення особистості майбутнього інженера-педагога на основі інноваційних педагогічних технологій.

У тематичній рубриці сайту бібліотеки «Інженерно-педагогічна освіта» першою представлено інформацію про навчально-методичну лабораторію через інтерактивне посилання на головну сторінку академії. Повні тексти збірника наукових праць «Проблеми інженерно-педагогічної освіти» з 1 по 29 номери

(усього 875 публікацій) подано у зворотній хронології, що дає змогу ознайомитися насамперед із результатами наукових досліджень в галузі інженерно-педагогічної та професійної освіти, питаннями стратегії та методології, методики і змісту підготовки фахівців, професійної психології тощо.

Інформацію про наукові школи з проблем інженерно-педагогічної освіти представлено у наступній категорії рубрики «Інженерно-педагогічна освіта в дослідженнях науковців», яка надає доступ до повних текстів 14 монографій. Інтерактивне посилання на галузеву реферативну БД ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського дає науковцям змогу отримувати доступ до 10 948 документів (38 журналів), представлених в аналітичному опрацюванні, які орієнтують дослідника у потужно зростаючому інформаційному просторі світової наукової педагогічної думки.

Вторинний бібліографічний ресурс у вигляді науково-допоміжних, тематичних покажчиків та рекомендаційних списків літератури, підготовлених фахівцями відділу наукової інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотеки за тематикою наукових досліджень («Інновації в освіті», «Якість технологій та освіти», «Інженерно-педагогічна освіта. Підготовка інженерно-педагогічних кадрів» тощо), інформує користувачів про важливі публікації науковців у галузі педагогічної науки і освіти як України, так й інших країн СНД.

Перелік наукової періодики з питань педагогіки та психології (52 журнали, 105 збірників наукових праць, 15 зарубіжних видань), який представлено в категорії рубрики на сайті бібліотеки, презентує розгалужену систему фахових видань, в яких публікуються результати наукових досліджень у галузі вітчизняної та зарубіжної педагогіки й освіти.

Категорію рубрики «Веб-ресурси з проблем інженерно-педагогічної освіти» організовано з метою розширення міжвузівського співробітництва.

Категорію рубрики «Професійно-технічна освіта» сформовано для інформаційної підтримки керівників, викладачів, майстрів виробничого навчання ПТНЗ. У цій категорії представлено нормативно-правові ресурси,

рекомендаційні списки літератури з проблем професійно-технічної освіти в Україні та веб-ресурси. Робота з розширення сервісних послуг на веб-порталі бібліотеки для освітян триває. Поряд із цим для забезпечення інформаційної підтримки у справі інженерно-педагогічної підготовки фахівців працівниками наукової бібліотеки УПА започатковано серію публікацій із питань інноватизації освітянських процесів у вигляді бібліографічних покажчиків, списків літератури науково-допоміжного та рекомендаційного характеру, які у збірнику наукових праць «Проблеми інженерно-педагогічної освіти» відображено у розділі «Інформація».

Перший такий список літератури тематики «Інновації в освіті» містить статті зі збірників, періодичних видань України та Російської Федерації 2010–2011 рр. Ці матеріали розміщено також на сайті бібліотеки (<http://library.uipa.kharkov.ua>). Представлена у фаховому виданні інформація надасть можливість науковцям, педагогам, аспірантам, студентам розширити знання з питань інновацій освіти, підготовки педагогічних кадрів тощо.

Вищезазначене дає підстави зробити такий висновок, що функція сучасної бібліотеки з інформаційної трансформується в інформаційно-аналітичну. Сучасна інформаційно-аналітична діяльність спирається як на природний інтелект, так і на комп'ютерні технології, уміння оперувати інформаційними масивами, методами математичного моделювання процесів тощо. При цьому вона виконує насамперед завдання якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цій площині з науковою (виробництво нового знання) й управлінською (розроблення варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю. Складова «інформаційний» означає ставлення до інформації як до ресурсу, володіння всім арсеналом засобів одержання, накопичення, опрацювання, зберігання та надання інформації користувачеві [2].

Висновки. Здійснюючи пошук інформації, бібліотекар завжди був аналітиком. Саме працівники бібліотеки мають найбільший досвід з уточнення запитів читачів, часто допомагаючи останнім усвідомити власні інформаційні

потреби, навіть ще не сформовані. Окрім того, бібліотеки здавна займаються згортанням і систематизацією інформації. Тому співробітники НБ УПА намагаються надавати доступ користувачеві до перманентної інформації (тієї, що відповідає потребі), а не тієї, що пропонує пошукова система, яка в кращому разі видає релевантні відомості (ті, що відповідають запиту).

Література

1. Державна програма «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки [Електронний ресурс]: затв. постановою Каб. Міністрів України від 7 груд. 2005 р. № 1153 // Законодавство України. – Текст. дані. – К., 2011. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-п>. – Назва з екрана.

2. *Ільганаєва, В. О.* Аналітика в структурі бібліотечної діяльності / В. О. Ільганаєва // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 2008. – Вип. 23. – С. 109–117.

3. *Качанова, Е. Ю.* Інновації в бібліотеках / Е. Ю. Качанова ; науч. ред. В. А. Минкина. – СПб. : Профессия, 2003. – 318 с. – (Серія «Бібліотека»).

4. Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – ХХІ» [Електронний ресурс]: постанова Каб. Міністрів України від 17 серп. 2011 р. № 956 // Законодавство України. – Текст. дані. – К., 2011. – Режим доступу: <http://zakon2rada.gov.ua/laws/show/956-2011-%D0%BF>. – Назва з екрана.

5. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс]: Закон України від 09.01.2007 // Законодавство України. – Текст. дані. – К., 2011. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. – Назва з екрана.

6. *Скнаръ, В.* Проектна діяльність як передумова інноваційного розвитку / В. Скнаръ, І. Шевченко // Вісн. Книжк. палати. – 2003. – № 4. – С. 24.

7. *Шемаєва, Г. В.* Проектна діяльність бібліотек / Г. В. Шемаєва, О. М. Мандрик // Короленківські читання 2010. Наукова діяльність як стратегічний напрямок розвитку бібліотек регіону: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. / Держ. закл. «Харк. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка». – Х., 2011. – С. 143–149.

8. *Шемаєва, Г.* Проектний менеджмент в галузі інформаційно-бібліотечної діяльності / Г. Шемаєва // Бібл. вісн. – 2006. – № 1. – С. 17–20.

Н. Н. Николаенко

Новый информационный ресурс для специалистов в сфере образования: из опыта работы научной библиотеки Украинской инженерно-педагогической академии

В статье рассмотрен вопрос создания библиотекой Украинской инженерно-педагогической академии собственных информационных ресурсов для предоставления перманентной информации специалистам в сфере образования.

Ключевые слова: научная библиотека Украинской инженерно-педагогической академии, научно-методическая лаборатория, информационно-библиотечные технологии, проектная деятельность, научно-исследовательская работа, информационный ресурс, информационно-аналитическая деятельность.

N. M. Nikolayenko

A New Information Resource for Specialists in Education: Experience of the Scientific Library of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy

The article deals with the creation of own information resources by the library in order to provide educational specialists with permanent information.

Key words: scientific library of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, scientific and methodic laboratory, information and library technologies, project activities, scientific and research work, site, information resource, informational and analytical activities.

УДК025.29:37(05)"1947/2009":[026:37](477-25)ДНПБУ

Н. А. Горбенко,

наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ФОНД ПЕДАГОГІЧНИХ ЖУРНАЛІВ УКРАЇНИ (1947–2009):

**АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ
БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

У статті представлено аналіз використання української педагогічної журнальної періодики (1947–2009) в читальній залі головного приміщення Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Ключові слова: український педагогічний журнал, фахова періодика, дослідження, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.